

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiae Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Qvæstio XXXII. De diuinarum personarum cognitione qualiter videlicet à
nobis cognoscantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

Pater spirat, simpliciter sit neganda, neque vquam absolute concedenda, imò absolute tamquam haeretica sit condemnanda.

Petes, vtrum hæc sit vera, sola sanctissima Trinitas est Deus. Sunt qui putent eam esse falsam, quoniam, inquit, Filius non est sanctissima Trinitas & tamen est Deus. Proculdubio tamen dicendum est eam esse verissimam. Filius namque non minus est de concomitantibus altissimam Trinitatem, quam manus sit de concomitantibus Socratem, eò quòd quasi pars quaedam gloriosissima Trinitatis sit, cum ea non ponens in numero. Quare licet hæc consequentia nulla est, solus Socrates scribit: ipsius manus non est Socrates: ergo manus non scribit, quia dictio exclusiua non excludit concomitantia: ita hæc consequentia nihil valet, sola benedictissima Trinitas est Deus: Filius non est gloriosissima Trinitas: ergo Filius non est Deus.

Sola Trinitas est Deus an sit admittenda.

A neganda: ergo datur in Deo pluralitas personarum, quarum vna sit generans, alia genita: vna producens, alia producta. Hac eadem ratione ad hoc ipsum probandum vltus est Deus ipse optimus & maximus Isaac vltimo dicens: Numquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam; si ego, qui generationem cateris tribuo sterilis ero?

Confirmatur hæc ratio, quoniam producere actu est perfectio: ergo ex æternitate conuenit Deo, alioquin aliqua perfectio ex æternitate ei defuisset: cum ergo ex æternitate non produxerit res creatas, sit vt produxerit personam aliquam increatam, ac proinde, vt in Deo sit pluralitas personarum.

Confirmatio

Quare communicare se infinito modo est perfectio: ergo conuenit Deo, at non communicat se infinito modo producendo res creatas, sed producendo personam sibi coequalem & consubstantialem: ergo in Deo est pluralitas personarum.

Quare

Quintò, sine consortio & societate nõ est iugunda possessio, ac proinde nec perfecta felicitas: si enim vnus tantum homo in hoc illustri mundi domicilio habitaret, sanè licet abundaret rebus omnibus, quibus abundant ij, qui beati putantur, miseram tamen sortem, & conditionem haberet sine consortio alterius sibi in natura similis, quocum familiares sermones conferret, & animum reficeret: cum ergo in lumine naturali euident sit, Deum esse ens felicissimum, sit, vt in eodem lumine euident quoque sit, eum habere consortium plurium personarum naturæ diuinæ: & cum ex lumine ipso naturali constet, esse vnum tantum Deum, sit, vt eodem lumine notum sit, in Deo esse pluralitatem personarum in vnitae essentia.

Quintò

Sextò, euidenter possumus ostendere, mysterium sanctissimæ Trinitatis non esse de numero carum rerum, quæ esse nequeunt, ac proinde Deo non repugnare, vt sit Trinus in personis, atque adeò posse optimè ei conuenire: sed euident est, id omne reale, quod Deo ad intra potest conuenire, semper, necessariòque eum habere: tum quia, vt autor est Aristoteles 3. Physicorum textu 32. in Deo rebusque æternis, idem est esse, & posse: tum etiam quia si in Deo ad intra non esset idem esse, & posse, Deus esset in potentia ad aliquid reale suscipiendum, atque adeò non esset actus purus quo cum lumine naturæ pugnat, sit ergo, vt euident sit naturaliter Deum esse Trinum in personis.

Sextò

Confirmatur, quia haereticus, qui negat alium articulum, constiteturque articulum excellentissimæ Trinitatis, ex solis suis viribus naturalibus, sine speciali auxilio Dei, ei assentitur: ergo solo lumine naturali possumus cognoscere Deum esse Trinum in personis.

Confirmatio

Septimò in homine est imago beatissimæ Trinitatis, iuxta illud Genes. 2. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: sed per imaginem cognoscitur id, cuius est imago: ergo viribus naturæ possumus inuestigare mysterium altissimæ Trinitatis, in cuiusque cognitionem venire.

Septimò

Postremò, multi ex antiquis Philosophis mysterium gloriosissimæ Trinitatis artigisse videntur, neque aliter, quam lumine naturali: ergo mysterium augustissimæ Trinitatis lumine naturali cognosci valet. Minor & consequentia perspicue sunt: maior verò probatur, quoniam teste August. 10. de ciuitate Dei, cap. 21. Plotinus Platonius, & Porphyrius de Patre & Filio sunt locuti. Trismegistus etiã multa de mysterio adorandissimæ Trinitatis docuit, vt quaest. 27. artic. 2. ex parte relatum est, copioseque refert Augustinus Eugubinus de perenni philosophia.

Octauò

QUESTIO XXXII.

De diuinarum personarum cognitione qualiter videlicet à nobis cognoscantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum sanctissima Trinitas personarum possit per rationem naturalem cognosci.

VTDAM, quos Durandus in 1. dist. 2. quaest. 4. refert, asseruerunt, posse demonstrari sanctissimam Trinitatem, aut pluralitatem personarum esse in Deo. Argumentantur verò primò in hunc modum. Omnis operatio terminatur ad aliquid productum: sed in Deo intelligere & velle sunt operationes immanentes: cum ergo in Deo non aliud per eas producat, quam Verbum per intellectionem, & amor per volitionem, sit, vt in Deo sit verbum, & amor productus. Tunc vltra inter producens & productum necessariò reperitur realis distinctio: cum ergo in Deo non sit ea distinctio in essentia, sit, vt sit in personis, ac proinde sit, vt in Deo detur vna persona producens, & duæ productæ per intellectionem & volitionem.

Trinitatem personarum demonstrari posse probant quidam. Trini.

Secundò, quidquid perfectionis cernitur in rebus creatis, id totum Deo seclusa imperfectione tribuendum est: sed naturam reperiri in multis suppositis, est perfectio in rebus creatis, tamen si diuidi, ac multiplicari in eis, sit imperfectio: ergo primum est Deo tribuendum, secluso secundo: hoc autem solùm sit, si in Deo concedatur pluralitas personarum in vnitae essentia: ergo in Deo pluralitas est personarum.

Secundò

Confirmatio prima.

Confirmari potest hæc ratio in primis, quoniam lumine naturali cognoscitur, humanum animum esse totum simul in pluribus partibus corporis inter se realiter distinctis, Angelicumque simul esse totum in pluribus partibus loci: ergo eodem naturali lumine potest cognosci, eandem naturam ac essentiam diuinam esse simul totam in pluribus suppositis diuinis re inter se distinctis.

Confirmatio secunda.

Deinde potest confirmari, quoniam natura, quæ in vno tantum est supposito, ad illud videtur limitata: Deo autem nulla ratione limitatio est tribuenda.

Tertiò

Tertiò possumus argumentari in hunc modum: generare ac producere sibi simile in natura est perfectio, quæ proinde nulla ratione est Deo de-

phia. Augustinus etiam 7. confessionum, cap. 9. as-
 sentit, se in quibusdam Platoniorum libris legisse
 rationes multas, quibus probare nitebantur, quod
in principio erat Verbum & Verbum erat apud Deum,
& Deus erat Verbum, & pleraque alia ex iis quae in
 1. cap. Evangelij Ioannis continentur. Nonnulla
 etiam circa mysterium sanctissimae Trinitatis vide-
 tur docere Plato in aliquibus ex suis operibus, pro-
 pter quae Beslaro Patriarcha Constantinopolitano
 lib. 2. aduersus calumniam Platonis, cap. 4. & D.
 Cyrillus lib. 1. aduersus Iulianum affirmant, Plato-
 nem mysterium altissimae Trinitatis cognouisse, &
 Augustinus de vera religione, cap. 4. de Platone,
 Platonisque ait: *Si hanc vitam illi viri nobiscum*
rursum agere potuissent, viderent profecto cuius autori-
tate facilius consuleretur hominibus, & paucis miratis
verbis atque sententiis Christiani fierent, sicut pleri-
que recentiorum, nostrorumque temporum Platonici fe-
cerunt. Quo in loco docet, Platonicos pleraque do-
 cuisse de Deo, quae Christiana fides docet.

Prima con-
 clusio.
 Mysterium
 Trinitatis
 non esse lu-
 mine natu-
 rali demon-
 strabile.

Sit nihilominus prima conclusio. Solo lumine
 naturali deuenire non possumus in cognitionem
 mysterij diuinissimae Trinitatis, nedum illud de-
 monstrare. Non affirmamus hac conclusione, nos
 solis viribus natura non posse per fidem humanam
 assentiri mysterio sanctissimae Trinitatis exterius
 nobis proposito, si vel autoritati proponentis, vel
 communitatis credentis innitatur, aut etiam per-
 moueamur simul miraculis, quae in illius confirma-
 tionem facta narrantur, aliisque argumentis quae
 persuadent ea quae fides Christiana docet, à Deo
 esse reuelata, quo pacto Lutherani fidem mysterio
 gloriosissimae Trinitatis habent. Neque item affir-
 mamus deesse rationes naturales, quae ad huius my-
 sterij explicationem conducant, ad cuiusque facilio-
 rem assensum, postquam reuelatum fuerit, coadiu-
 uent, de quarum numero sunt aliqua earum, quae
 propositae sunt: sed quod affirmamus est, nullum esse
 argumentum, rationemve ex lumine naturali pe-
 titam, propter quam, seclusa omni autoritate ac re-
 uelatione, potuissent homines sibi persuadere, au-
 gustissimam Trinitatem personarum esse in Deo,
 nedum id demonstratiue cognoscere. Imò addo,
 neque Angelos, solum lumen naturale secutos, su-
 spicari potuisse in Deo esse pluralitatem personarum,
 nedum id certo cognoscere. Conclusio proposita
 est D. Thomae hoc loco, & quaest. 10. de veritate,
 artic. 13. & quaest. 9. de potentia artic. 5. Alexandri
 Ales. 1. par. q. 2. memb. 1. artic. 3. Bonaurentae in
 1. dist. 3. q. 4. Scoti quodlib. 1. 4. Durandi in prologo
 quaest. 1. & dist. 2. q. 4. & est communis.

Neque An-
 gelis solo lu-
 mine natu-
 rali videnti-
 bus inuesti-
 gabile.

Potest autem probari, quoniam omnis naturalis
 cognitio, qua Deum in hac vita cognoscimus, origi-
 nem trahit à cognitione rerum creaturarum, vt pater,
 tum ex Aristotele, qui saepe docet, omnem cogni-
 tionem nostri intellectus ortu habere à sensu: tum
 vel maxime ex illo Pauli ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei*
à creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta con-
spiciuntur, quo modo etiam Angelus ex rebus crea-
 tis Deum naturaliter cognoscit: sed res creata non
 emanant à Deo quatenus est Trinus in personis, sed
 quatenus est vnus in essentia, eodemque modo ab
 eo emanarent, si vnus esset in persona, vt eum Phi-
 losophi crediderunt, ac ab eo Trino in personis e-
 manant: ergo res creata non ostendunt pluralitatem
 personarum, sed vnitatem essentiae, eaque quae ad
 vnitatem spectant, ac. proinde nulla est ratio à solo
 lumine naturali ducta, quae vel probabiliter myste-
 rium gloriosissimae Trinitatis suadeat. Vt enim cae-
 cus per odorem rosae in notitiam pulchritudinis de-

uenire nequit, eod quod odor non à colore & figura
 rosae, in quibus pulchritudo est posita, sed à substantia
 emanat: ita homo, aut Angelus ex notitia rerum
 creaturarum deuenit nequit in notitiam mysterij al-
 tissimae Trinitatis, sed solius essentiae: eod quod res
 creata non à Deo, vt est Trinus in personis, sed vt
 vnus est in essentia proficiuntur. Imò verò si ho-
 mines & Angeli solum lumen naturale consulerent,
 atque ad obiectum adeo sublime, & extra metas natu-
 ralis cognitionis positum sese extendere cona-
 rentur, iudicarent Deum non Trinum, sed vnum esse
 in persona: quia id potius, quam contrarium, ar-
 gumenta à rebus creatis petita suadent. Constat au-
 tem naturale lumen falli, & errare posse, si vltra ob-
 iectum naturale sibi commensuratum extendatur,
 de eodemque iudicium ex propriis viribus ferre
 praesumat, vt quaest. 1. artic. 3. explicauimus. Adde,
 concessa pluralitate personarum eum vnitatem essen-
 tia, sequi, non esse eadem inter se illa, quae sunt ead-
 em re, & ratione formali vni tertio eidem nume-
 ro ac indiuisibili. Sequi praeterea in Deo, cum om-
 nimoda simplicitate, esse pluralitatem realem per-
 sonarum, & alia huiusmodi, quae lumen naturale
 intellectus minime suspicari potuissent esse posse,
 nedum sibi persuadere ita esse, seclusa reuelantis au-
 thoritate, cui merito captiuandus esset intellectus.

Eandem conclusionem confirmant nonnulla
 Scripturae sacrae testimonia. Matth. 11. ait Christus:
Nemo nouit Filium nisi Pater, aequè Patrem quis no-
uit nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare. Matt. 16.
 cum dixisset Petrus: *Tu es Christus Filius Dei viui,*
 subiunxit Christus: *Caro & sanguis non reuelauit tibi,*
sed Pater meus. 1. ad Corinth. 2. *Sapientiam autem lo-*
quimur inter perfectos: sapientiam verò non huius seculi,
neque principum huius seculi, quam nemo principum
huius seculi cognouit: & loquitur de incarnationis
 mysterio, quod sanctissimae Trinitatis mysterium
 includit ac supponit. Eccles. 3. *Plurima supra sen-*
sus hominum ostensa sunt tibi: at si quid aliud supra
sentum est hominum, id maxime est mysterij glo-
riosissimae Trinitatis. Quamuis autem quaedam ex
 his testimoniis potius probent, nos nostris viribus
 deuenire non posse in eam cognitionem mysterij
 diuinissimae Trinitatis, qualis necessaria est ad salu-
 tem, quod sanè est dogma fidei, quam nos seclusa
 omni autoritate, nostris viribus comparare non posse
 vllam illius cognitionem: hoc tamen secundum suo
 etiam modo confirmant.

Secunda conclusio. Lumine naturali demonstri-
 ri nequit, articulum altissimae Trinitatis esse de nu-
 mero rerum, quae esse possunt: est tamen mysterium
 hoc, non contra, sed supra lumen naturale nostrae
 mentis. Haec est Durandi locis citatis, probarique
 potest quoad priorem partem. Quoniam res crea-
 ta, per quas naturaliter possumus Deum cognosce-
 re, ducunt potius in cognitionem contrarij, vt di-
 ctum est: cum ergo non aliunde possumus Deum
 naturaliter cognoscere: fit, vt lumine naturali non
 valeamus demonstrare articulum sanctissimae Tri-
 nitatis nihil continere impossibile: praesertim cum
 tamquam impossibilia tenuitati luminis naturalis
 intellectus nostri sese offerant, tam mysterij ipsum
 in se, quam ea, quae ipsum necessario sequuntur.
 Adde, quod si demonstrari posset mysterium bene-
 dictissimae Trinitatis esse de numero earum rerum,
 quae esse possunt: cum quicquid reale potest esse in
 Deo ad intra, necessario ita sit, vt ea, quae supra in
 argumento sexto obieciamus aperte demonstrat,
 vtique demonstrare possemus Deum esse re ipsa
 Trinum in personis, cuius contrarium conclusio-
 ne pri

Secundum
 elapsa.

Res fidei no-
stra non esse
praecipue na-
turalibus ra-
tionibus per-
suadenda.

ne prima ostensum est.

Hinc clarè licet colligere, fidem nostram, praesertim quoad hoc mysterium, non rationibus naturalibus esse infidelibus persuadendam: tamen si possumus eis uti, tum ad mysterium explicandum, tum etiam ad eos alliciendos, ut facilius illud per fidei assensum approbent. Qui enim vellet rationes adhibere naturales, quasi illa deberent esse praecipua motiva ad suadendum hoc reconditum mysterium, duplici via sanctissimae fidei nostrae, ut hoc loco D. Thomas docet, esset iniurius. Detraheret namque de illius dignitate, quatenus est de iis, quae, quod captum intellectus nostri superent, non videntur (qua de causa à Paulo ad Hebr. 11. *argumentum non apperentium appellatur*.) Praeterea impedimento esset infidelibus, ne converterentur, ludibrioque ac irrisione exponeret sanctissimam fidem nostram, dum arbitrarentur, nos tam debilibus fundamentis duci ad assensendum tanto mysterio. De via autem & ratione persuadendi hoc, & caetera fidei nostrae mysteria, & de efficacissimis rationibus, & argumentis, quae superperunt, ut merito quisque sibi persuadere debeat ea omnia, quae Romana Ecclesia profertur, Dei esse revelationes, dicemus 2. 2. cum de fide erit sermo.

Posterior pars conclusionis ex eo probatur, quoniam lumen naturale nostri intellectus participatio quaedam est (tamen si interuallo infinito deficiens) luminis diuini intellectus, solumque ex se inclinatum ad verum: cum ergo verum vero consonet: fit, ut sanctissimae Trinitatis mysterium, quod in se est verissimum, cum lumine nostri intellectus pugnare non possit: tamen si propter sui excellentiam supra captum sit illius. In usu ergo luminis nostri, si eo uti velimus ad iudicandum eodem modo de iis, quae eius captum excedunt, quo de iis, quae illi sunt commensurata iudicant, poterit interuenire error: non verò quasi ipsum secundum se ad falsum inclinet, D ut quaest. 1. artic. 5. explicatum est.

Tertia con-
clusio.
scilicet argu-
menta omnia
contra hoc
mysterium in-
tra fides sum-
duntur.

Tertia conclusio. Posito mysterio adorandissimae Trinitatis, quod tenemus innixi solum Dei reuelantis auctoritati, quae omni demonstratione est certior, sufficienter solvuntur argumenta omnia, quae aduersus illud proponuntur, sufficientissimèque ostendere possumus nullum eorum concludere. Quando verò in argumento aliquo ad aliquid devenimus, quod mysterium ipsum ponit, ac concernit, non possumus demonstrare aduersario, id esse verum: sed respondendum illi est, id esse, quod fides nostra nos docet, & quod tenemus propter auctoritatem Dei reuelantis, verbi gratia. Si quis ita nobiscum argumetur, quae sunt eadem re, & ratione formali vni tertio singulari & indiuisibili, sunt eadem re inter se: dato autem mysterio altissimae Trinitatis, contrarium est verum: ergo mysterium, quod profiteris, falsum est. Sufficienter solvemus argumentum, si respondeamus, maiorem esse veram, quando illud tertium est incommunicabile: secus autem quando est communicabile pluribus re ipsa distinctis, ut in re proposita cernitur: quae solutio sufficientissima est in lumine naturali. Quod si ulterius obieciat, qui fieri potest, ut idem numero indiuisibile sit communicabile, ac idè re & ratione formali cum multis re ipsa inter se distinctis? Dicendum est, id nos tenere auctoritate Dei, qui eo ipso quod nos docuit in diuinis esse tres personas eiusdem essentiae, id reuelauit: neque nos in hac vita, ex rebusque creatis, posse contrarium demonstrare. Praeterea evidens esse in lumine naturali, potius adhaerendum esse Dei reuelationi, quam cuiquam rationi aut argumento in contrarium oblato. Quod si ulterius quaereret, vn-

A de nos sciamus hanc esse Dei reuelationem? Adducenda ei essent argumenta, & rationes sufficientissimae, quibus id nobis persuaderemus, quas lumen naturale docet ad id esse sufficientissimas, in culpaque lethali omnes esse, qui eis ad fidei nostrae accipationem non permouentur.

Dicit fortè aliquis, quorsum Deus reuelauit nobis hoc mysterium, quod tam difficile est ad credendum? quorsum illud non abscondit, quousque nos in claram sui visionem perduceret? Multas, nec contemnendas, reddit huius rei rationes D. Thomas 1. contra gentes, cap. 5. Porriusimam autem esse arbitror, propter mysterium incarnationis, quod Trinitatis mysterium supponit, quodque adueniente Christo tantopere hominibus reuelari expediebat, ad gratitudinem, amorèque in Deum excitandū, ad spem nostram erigendam, segnitiam, ac torporem in Dei famulatu excutiendum, vestigiisque Filij Dei carnis facti, crucisque pro nobis affixi sequendum, & ad pleraque alia emolumenta, quae ex noticia incarnationis, aduentusque Filij Dei in humanum genus extiterunt. Vnde quod clarior fuit in orbe noticia mysterij incarnationis, eò apertior fuit noticia mysterij sanctissimae Trinitatis: & quemadmodum ante Christi aduentum solis Prophetis, insignibusque Patribus, tam legis naturae, quam scriptae, explicitè erat traditum mysterium incarnationis, caeteris verò implicite, ut propheta tanti mysterij explicitam vniuersis illius promulgationem antecederet, quod facilius susciperetur, corroborarenturque magis homines in fide: sic etiam ante Christi aduentum reuelatio explicita mysterij gloriosissimae Trinitatis solis Prophetis, insignibusque aliis Patribus legis naturae ac scriptae facta est: post Christi verò aduentum, vniuersis, sicut & incarnationis mysterium, explicitè promulgari coepit.

Dubium.

Solutio.
Diuinitas
Trinitatis
mysterij cur
fuerit nobis
reuelatum.

C Ad primum ergo argumentum propositum negaret Philosophus naturalis maiorem, de operatione quae est idem proterus cum operante, neque est quid productum, aut comproductum, ut est intelligere & velle diuinum, nosque ipsi eam sanè negare renemur. Etenim intelligere & velle in diuinis non minus sunt operationes Filij & Spiritus sancti, quam Patris; & tamen Filius per intelligere, & Spiritus sanctus per intelligere, & velle nihil producant. Adde, intelligere in Patre, ut supra ostensum est, non esse ipsammet productionem actiuam Filij: sed dicere, hoc est, intelligendo producere, esse productionem actiuam Filij: id verò non aliud est, quam habitudo Patris ad Filium, tamquam eius à quo Filius per intellectum, supponens intellectionem essentialem, eamque quodammodo includens, ut ibidem explicauimus.

Ad primum
argumentum
partis oppo-
sita.

E Ad secundum diceret, naturam reperiri in multis suppositis, esse imperfectionem: quia id nulla ratione esse potest sine illius diuisione & multiplicatione. Vnde adderet, implicare contradictionem, naturam diuinam esse in multis suppositis, & in eis non diuidi. Diceret praeterea, pugnare cum diuina simplicitate, naturam diuinam esse in multis suppositis, & in vnoquoque eorum reperiri quid reale communicabile & absolutum, & quid reale incommunicabile, & respectiuum. Insuper sequi, non, quae sunt eadem re, & ratione formali vni tertio singulari ac indiuisibili, esse eadem inter se: quod asserere inuolueret contradictionem. Adderet praeterea, si esse in multis esset perfectio, quod natura esset in pluribus, eò esset magis perfecta, ac proinde si argumentum quippiam probaret, cogeret etiam, non esse in tribus tantum suppositis, sed in infinitis.

Ad secundum.

F Ad

ad hunc

Ad confirmacionem.

Ad primam confirmationem, concessio antecedente, negaret consequentiam: quoniam est latum discrimen inter ea, quae in antecedente assumuntur, & id quod in consequente infertur, propter quod diceret, hoc contradictionem implicare, illa vero minime. Etenim natura diuina ita esse deberet in multis suppositis, ut cum singulis esset idem: id vero esse non posset, nisi in eis diuideretur ac multiplicaretur. Sequeretur praeterea, non, quae sunt eadem vni tertio, esse eadem inter se, neque in Deo esse omnimodam simplicitatem, quae omnia contradictionem implicare asseret, ut paulo antea dictum est. Cum vero nec humanus animus idem sit cum partibus corporis, in quibus est, neque item Angelus cum partibus loci, sane nihil tale sequitur ex iis, quae in antecedente assumuntur.

Ad secundam confirmacionem.

Ad secundam vero confirmationem responderet, quod si esset in aliquo vno supposito, in quo reciperetur tamquam in re aliquo modo a se distincta, argumentum quidem haberet probabilitatis speciem: sed tunc probaret etiam, non esse in tribus tantum: quia esset etiam coarctata & limitata ad tria supposita. Verum tamen diceret non ita se habere naturam diuinam, sed ipsamet esse suppositum quoddam infinitum & illimitatum, quod proinde nullam infert limitationem in diuinitate.

Ad tertium.

Ad tertium argumentum negaret priorem partem antecedentis. Diceret enim id esse non posse, sine diuisione naturae: naturam autem posse diuidi, ex imperfectione illius prouenit. Praeterea si generare aut producere sibi simile esset perfectio in Patre, aliqua perfectio esset in Patre, aut Filio, quae non in Spiritu sancto, quod nulla ratione est concedendum: quare posse producere sibi simile in natura, non dicit perfectionem in Patre. De testimonio autem Isaiae ethnicus nihil curaret, praeterquam quod ex antecedentibus, & sequentibus alium etiam sensum patitur testimonium illud, ut supra dictum est. Neque ratio illa demonstratio, ut videtur aliqua argumentatio est in solo lumine naturali, esto in eo sensu exponantur verba Isaiae.

Ad confirmacionem.

Ad confirmationem negandum est antecedens: ignem namque producere actu, nullam perfectionem dicit in producente, sed in re producta, ut saepe in superioribus notauimus.

Ad quartum.

Ad quartum, negaret Philosophus maiorem. Tum quia communicare se actu, nullam dicit perfectionem in eo, qui se communicat, ut dictum est. Tum etiam quia diceret, implicare contradictionem Deum communicare se infinito: ad extra quidem, quia nulla ratione esse potest effectus infinitus: ad intra vero, quia diceret id fieri non posse sine diuisione naturae, ac proinde id iam non esset communicare se ad intra, sed ad extra eo modo, quo Arius processionem Filij a Patre constituit in diuinis.

Ad quintum.

Ad quintum negaret maiorem, de persona infinita omnia in se eminenter continente, qualis esset illa vna persona diuina: neque enim, existente altissima Trinitate personarum in Deo, singulis diuinis personis aliquid felicitatis ex aliarum consortio accrescit.

Ad sextum.

Ad sextum neganda est maior, ut ex dictis est manifestum.

Ad confirmacionem.

Confirmationem vero ex iis, quae conclusionem prima diximus, constat nihil ad rem praesentem efficere. Non enim negamus quempiam ex suis tantum naturalibus posse fide humana propter autoritatem proponentis, aut communitatis credentis, &c. assentiri articulo gloriosissimae Trinitatis: sed quod asserimus est, nullam esse rationem ex lumine na-

turali petitam, propter quam, seclusa omni autoritate & reuelatione, homines sibi persuadere possunt in Deo esse sanctissimam Trinitatem personarum, ne dum demonstratiue, euidenterque cognoscere.

Ad septimum, negaret infidelis maiorem: Catholicus autem dicere posset, in homine esse imaginem altissimae Trinitatis, verum tamen imperfectam, quae minime sufficiens sit, ut ea gloriosissima Trinitas personarum naturaliter cognoscatur: praesertim cum naturaliter non apprehendatur ut imago felicissimae Trinitatis, sed ut est quaedam res in se: post reuelatum vero mysterium diuinissimae Trinitatis conducere, ut per eam explicetur. Porro in homine dicitur esse imago adorandissimae Trinitatis, tum quia in humano animo sunt tres potentiae, sicut in Deo sunt tres personae: tum vel maxime quia, quemadmodum Pater intelligendo producit Verbum, Paterque ac Verbum producit Spiritum sanctum, qui est amor productus: ita humanus animus intelligendo producit verbum, idemque animus concurrente verbo producit amorem. Dicitur praeterea homo esse ad imaginem Dei, quatenus Deus est, quia sicut in Deo est liberum arbitrium, quo Dominus est suorum actuum per intellectum & voluntatem: ita etiam in homine. Vide Damascenus lib. 2. fidei orthodo. cap. 12. *His verbis, inquit, ad imaginem, vis intelligendi, arbitriique libertas intelligitur.* Praeterea quia sicut in Deo est intellectus, quo videt se, & voluntas, qua seipsum diligit, fruique seipso clare viso, in quo beatitudo ipsius est posita: ita in homine est intellectus, quo capax est visionis diuinae essentiae, & voluntas, qua Deum potest diligere, eoque clare viso frui: eaque ratione instar Dei esse potest beatus, iuxta illud 1. Ioan. 3. *Sciuis quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quia videmus eum sicuti est.*

Ad postremum argumentum responderet D. Thomas, Philosophos illos naturales cognouisse quidem de Deo attributa aliqua, quae diuinis personis appropriantur, ut potentiam quae appropriatur Patri, sapientiam quae appropriatur Filio, bonitatemque & amorem, quae appropriatur Spiritui sancto. Ut tamen altissimam Trinitatem, personarumque diuinis minime cognouerunt: ita neque appropriationem eiusmodi tributorum. Dicendum praeterea est, si quid de arcano gloriosissimae Trinitatis mysterio docuerunt, id non acumine sui intellectus, lumineque naturae ductos comparasse, sed vel a Prophetis, virisque Catholicis insignibus tam legis naturae, quam scriptae didicisse, iuxta ea quae quaest. 1. §. art. 1. disp. 1. diximus. In numero autem horum insignium viro- rum legis naturae, non solum Iob, & similes, sed etiam Sibyllas comprehendendo. Vel certe eis ipsis Philosophis aliqua illustratio diuinitus facta est.

ARTICVLVS II.

Utrum sint ponenda notiones in diuinis.

DISPUTATIO I.

NOTIO in re proposita non est aliud, nisi quae ratio cognoscendi vnam personam, ut ab alia, aut aliis distinctam. Hoc est, est forma, aut quasi forma, qua vna persona cognoscitur distingui ab alia, aut aliis. Hanc explicationem notionis innuit D. Thomas initio articulo sequentis, consonatque Augustinus §. de Trinitate, cap. 6. Cum autem personae distinguantur relationibus originis, duo necessaria sunt, ut

aliquid notio dicatur. Vnum est, vt significetur in abstracto: eo enim modo significatur vt ratio, seu forma, aut quasi forma personae. Alteru' verò est, vt pertineat ad originem. Vnde paternitas est notio, qua pater intelligitur distingui à Filio: filiatio est notio, qua Filius intelligitur distingui à Patre: spiratio actiua est notio, qua tam pater, quam Filius intelliguntur distingui ab Spiritu sancto: & processio, seu spiratio passiuua est notio, qua Spiritus sanctus intelligitur distingui à Patre & Filio. His quatuor notionibus addunt Augustinus & alij, innafcibilitatem, quae sit quinta notio, qua Pater intelligitur distingui à Filio & Spiritu sancto, de qua re articulo sequenti.

Diuinorum nominu' tria genera. Essentialia nominu' quid.

Notionale.

Personale.

Notio est notio notioe in diuersa sunt.

Propositio est.

Impugnatio. Nominibus sunt abstracta in concreto vt notio in diuina.

A ergo propter diuinam simplicitatem excludenda sunt à diuinis abstracta, sed potius sunt admitterenda. Atque id planè docet Bernardus sermone 80. super cantica, vbi sequitur, inquit, de Deo proprie dici possit, rebus congruentiusque dicitur, Deus est magnitudo, bonitas, iustitia, sapientia, quam Deus est magnus, bonus, iustus, aut sapiens. Refertque Eugenio, Pontifici maximo, ceterisque Patribus in Concilio Rhemenfi congregatis, peruersam, suspectamque omnino vltimam fuisse expositionem Gilberti Pictauiorun Episcopi super Boetium de Trinitate, vbi abstracta exponebat per concreta, dicens: pater est veritas, id est, verum: quare tuta non est opinio Praepositui, cum sit illa eadem, quae ad eò Patribus in eò Concilio displicuit, vt ab eis reprobareretur.

Deinde reddit D. Thomas duas peculiare rationes, quare in personalibus admittenda sunt non solum concreta, sed etià abstracta, atque ad eò notiones, proprietateq; personales. Prima est, quoniam cum confiteamur Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, esse vnū Deum, & tres personas, quatuor tibus haereticis, quo sint vnum? & quo sint tres? sicut respondetur essentia, ac Deitate esse vnū, sic etià oportet esse similia nomina abstracta quibus respondeatur, quo sint tres, ac dicatur, paternitate, filiatione, & spiratione passiuua, esse tres, tamquam proprietatibus, quibus re ipsa inter se distinguuntur: vnde inquit D. Thomas, essentia significatur, vt quid, seu quidditas personarum: persona, vt quis: & proprietates, vt quo persona haec distincta est à ceteris.

Secunda ratio est, quoniam vna persona Patris refertur ad duas personas, nempe ad Filium & Spiritum sanctum, non vnica relatione: vnde enim Filius, & Spiritus sanctus refertur eòdem vnica relatione ad Patrem, ac proinde, cum relatio multiplicet sanctissimam Trinitatem, Filius, & Spiritus sanctus non essent personae distinctae inter se. Cum ergo pater sit vna tantum persona, & in se habeat duas relationes, oportet vtramque nominibus designemus, ac dicamus, vnam esse paternitatem, qua Pater refertur ad Filium: alteram verò spirationem actiuam, qua respicit Spiritum sanctum: neque enim nominibus concretis commodè possent designari tamquam ea quibus vnum quid refertur ad multa: quare admittenda sunt abstracta proprietatum ac relationum personalium, ac proinde notiones.

Ad hanc rationem negabat Praepositius, Patrem refertur duabus relationibus ad Filium & Spiritum sanctum. Dicebat namque quemadmodum Deus vnica relatione refertur ad omnes creaturas, cum tamen creaturae multis relationibus referantur ad Deum: sic etiam Patrem vnica relatione refertur ad Filium & Spiritum sanctum: cum tamen Filius & Spiritus sanctus multis respiciant Patrem.

Hanc tamen responsionem inde vult euertere D. Thomas, quòd cum ratio formalis specifica cuiusque relatiu' sit aliud se habere, fieri nullatenus potest vt duabus relationibus specie, aut quali specie distinctis (quod addo propter diuinas relationes: vt enim in diuinis esse nequit genus, ita neque species) respondeat vna tantum relatio ex parte termini. Ad exemplum verò Praepositui de relationibus creaturarum ad Deum, in primis responderet: creaturas omnes refertur ad Deum relationibus eiusdem rationis, ac speciei. Deinde verò adicit, esto ex parte creaturarum sint relationes ad Deum alterius, ac alterius speciei, nullum esse absurdum si concedas, ex parte etiam Dei relationes alterius, ac alterius speciei eis respondere, eò quòd Deus refertur ad creaturas relatione rationis, nullum què omnino

Res. esse Praepositui.

Refutatio.

O o omnino

Molina in D. Thom.

omnino absurdum sit concedere, in Deo multas

relationes rationis inter se specie distinctas.

Relationes
diuina quo
modo specie
potius quam
solo numero
distingui di-
cantur.

Ex iis, quæ circa hanc secundam rationem docet D. Thomas, notandum primò, Quamuis quatuor relationes diuinæ sint rationes formales primò diuersæ, nullòque vnico conueniant, vt q. 28. art. 4. disp. 2. ostendimus, nihilominus cum sint alterius, ac alterius rationis, potius videri quasi specie distinctas quam solo numero: cum tamē ratio speciei in eis non reperitur, eò quòd non minus repugnet vnquamque illarum rationum diuidi, multiplicari, aut contrahi, quàm naturæ ipsi diuinæ.

Obiectio.

Deinde aduersus id quod D. Thomas docet hoc loco nempe duabus relationibus specie, aut quasi specie distinctis, respondere non posse vnica specie relationem ex parte termini, obicit aliquis. Pugnancia dicere D. Thomam: quoniam vt ipsemet 3. part. q. 35. a. 5. affirmat, pater & mater in humanis referuntur ad filium duabus relationibus specie distinctis: eò quòd pater & mater secundum esse patris & matris, specie distinguatur: & tamen filius referatur ad eos vnica relatione filiationis specie: ergo falsum est, quod hoc loco docet secumque pugnat.

Solutio.
Pater & ma-
tris relatio-
nes an specie
differant.

Ad hoc argumentum respondent Caietanus, Torres, aliique discipuli D. Thomæ, doctrinam eius hoc loco intelligendam esse, quando relata distincta specie sunt integra: secus autem quando sunt partes vnus integri relati. Tunc verò appellant relata distincta inter se specie partes vnus integri relati, quando ad fundamentum seu rationem fundandi relationum reciprocarum necessarius est varius concursus vtriusque: quo pacto ad generationem filij in humanis, quæ est ratio fundandi, tum filiationem, tum etiam paternitatem, ac maternitatem, necessarius est partialis, diuersusque concursus patris, ac matris: quare quia pater & mater sunt de numero horum relatorum, Filius verò & Spiritus sanctus, comparatione Patris in diuinis, non item, fit vt doctrina tradita à D. Thoma hoc loco, intellecta, vt eam exposuimus, verissima sit, nec repugnet doctrinæ, quæ 3. parte tradidit. Nos. Metaph. probabile existimabamus relationem patris in commune, vt sub se comprehendit patrem ac matrem, esse speciem infimam, diuidique parentem in partem ac partem differentis accidentariis, quæ cum parente in commune efficiunt composita per accidens: non secus ac si hominem diuidas in matrem & feminam. Elige quod malueris.

DISPUTATIO II.

Examinantur Gregorij Ariminensis & Aureoli opiniones circa notiones, proprietatesque personales.

Opinio Greg.
negantis pro-
prietates, &
notiones.

Gregorius in 1. dist. 26. quæstio. 1. negat proprietates personales & notiones in diuinis iuxta eum sensum, in quo à D. Thoma & ab aliis constituuntur. At namque, non dari in diuinis personis proprietates, quibus distinguantur, quasi illæ aliquid sint diuinarum personarum, sed personas scilicet, & non aliquo sui, inuicem distinguunt. Quod fit, inquit, vt abstracta & concreta pro eodem prorsus supponant, vt paternitas & Pater pro supposito Patris.

Arg. Greg.

Dicitur potissimum in hac assertionem, quoniam si personæ eiusmodi proprietatibus, quæ aliquid earum sint, constituerentur & distinguerentur inter se, non essent simplices omnino, sed compositæ ex essentia & eis proprietatibus realibus, quod fidei Catholicæ repugnat. Reliqua argumen-

ta Gregorij, quoniam facile ex iis, quæ dicemus, dilucentur, breuitatis gratia mitto.

Deinde ad rationem D. Thomæ hoc loco qua probabat, constituendas esse proprietates ac notiones, eò quòd oporteat esse, quo respondeamus ad instantiam hæreticorum, quando quærent, quo personæ diuinæ sint vnus, & quo sint tres, responderet Gregorius: Sufficiens non esse edoctos ab Augustino, & Hieronymo ad respondendum sine dictis proprietatibus. Hieronymus enim in expositione symboli ad Damasum quarto tomo loquens de Patre, Filio, & Spiritu sancto, ita inquit: *Substantiæ sunt vnus, sed personis ac nominibus distinguuntur.* Et paulò superius dixerat: *Non nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est, personæ, vel, vt Græci, exponunt, τὸς ἀρεῖς, hoc est, substantentias, consistuntur.* Vbi Hieronymus nomine proprietatum, personas ipsas proculdubio intelligit. Augustinus etiam, in sermone de fide & symbolo, *Credimus, hanc Trinitatem personis distinctam, & substantiâ vnitam.*

In aliam partem extremam vergit Aureolus citatus hoc loco à Caietano. Etenim vult proprietates ex natura rei distingui à personis, quarum sunt proprietates, vt paternitatem à Patre. Quòd probat, quia paternitas se tota distinguitur à filiatione: cum tamen Pater non se toto distinguitur à Filio, quippe cum in essentia conueniant, quam vtrique eorum includit. Quod si paternitas, & Pater distinguerentur sola ratione, non secus ac Deus & Deitas, sanè quanta identitas est inter Patrem & Filium tanta esset inter paternitatem & filiationem.

Sic nihilominus prima conclusio. Concedendæ sūt proprietates in personis diuinis, quæ in eo sensu sint aliquid earum, vt virtute, tamquam quid inclusum ab includente, ab eis ex natura rei distinguatur. Conclusio hæc est aduersus Gregorium, estque manifesta ex iis, quæ diximus q. 28. a. 2. d. 6. & d. 5. conclus. 3. vbi ostendimus, relationes diuinæ, quatenus præcisè relationes sunt, virtute distingui ab essentia, & neque essentia esse illis intrinsecam, neque eas essentias esse tamen idem re & ratione formali inter se: & tamen essentiam, quàm relationes esse de intrinseca ratione formali personarum, quarum sunt proprietates: quòd fit, vt eiusmodi proprietates virtute distinguatur ab iis personis, quarum sunt proprietates, tamquam inclusum ab includente, atque à deo vt in sensu explicato sint earum aliquid.

Præter ea quæ locis citatis dicta sunt confirmari potest conclusio, Quoniam Pater generando Filium communicat ei totam suam essentiam, vt cap. Damianus, de summa Trinitate & fide Catholica definitum est: sed non communicat ei id reale, quo ab eo distinguitur: alioquin non distinguerentur inter se: cum ergo Pater vtrumque includat, essentiam scilicet, in qua conuenit cum filio, & id reale relationis, quo ab eo distinguitur: planè id reale, quo distinguitur, & quod est proprium Patri, virtute saltem distinguetur à Patre tamquam inclusum ab includente. Confirmari id ipsum potest ex cap. Firmiter, eodem titulo, illis verbis: *Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum proprietates personales discreta admittenda ergo sunt proprietates personarum.*

Secunda conclusio. Personales proprietates, nec re, nec ratione formali, distinguuntur ex natura rei à personis. Hæc est contra Aureolum, constatque ex dictis disput. 5. & 6. citatis. quare cum vnquamque persona constituatur ex essentia & proprietate personali, neutrum sanè distinguetur re aut ratione

Aureoli opi-
nio distin-
guens ex-
sentia re à
personis pro-
prietates
personales.

Prima conclu-
sio.
Proprietates
personales
virtute dis-
tingui à per-
sonis.

Secunda conclu-
sio.
Personales
proprietates,
nec re, nec
ratione formali,
distinguuntur
ex natura rei
à personis.

tionem formali à persona, sed solum virtute tamquam inclusum ab includente.

Ex his duabus conclusionibus colligo primò aduersus Gregorium, paternitatem in abstracto sumptam vt præcisè significat relationem, proprietatemve personalem Patris, non supponere pro supposito, ac persona Patris: alioquin sicut hæc est orthodoxa, concediturque ab omnibus, Pater generat: ita hæc esset concedenda, paternitas generat: quam tamen Doctores negant, nullusque sanctorum Patrum admitteret. Quo fit, vt vocabulum paternitas ita sumptum supponat pro proprietate ac relatione, quæ non est suppositum & persona Patris, nisi per identitatem: est tamen quid, vnà cum essentia, suppositum ac personam illius complectens. Sicut enim id substantiale, quod Socrates addit supra naturam humanam, in comune, aut etiam supra suam singularem humanitatem, nec est suppositum, nec subsistens, sed vnà cum humanitate complet Socratem in esse suppositi, ac rei subsistentis: ita proprietates relatiuæ Patris, nec est subsistens, nec suppositum, sed vnà cum diuina essentia complet Patrem in esse suppositi incommunicabiliter subsistentis, vt q. 29. art. 2. disp. vltima ostensum est.

Quòd si obiicias, D. Thomam aliisque Doctores sæpe affirmare relationes subsistere in diuinis. Dicendum est, sumere relationes, non præcisè, vt cum essentia constituant personas, sed vt includunt essentiam: quo pacto paternitas dicit id totum in abstracto, tam absolutum quam respectiuum, quod Pater includit in sua ratione formali: sumptæ verò hoc modo relationes in abstracto, solum differunt à personis ratione concipiente, vt q. 28. art. 2. disp. 6. & q. 29. art. 2. disp. vltima dictum est.

Ex eisdem conclusionibus colligo secundò maiorem esse distinctionem in diuinis inter Patrem pro supposito, & paternitatem, pro proprietate Patris, quam fit inter Deum & Deitatem: Deus namque & Deitas solum distinguuntur ratione concipiende: Pater verò & Paternitas distinguuntur virtute ex natura rei tamquam inclusum & includens.

Ad id ergo vnde Gregorius ducebatur, vt suam opinionem assereret, negandum est, ex eo quòd personæ ex essentia & proprietatibus personalibus modo explicato, constituantur, sequi, personas non esse simplices omnino: si namque personæ ex illis constituerentur tamquam ex rationibus formalibus ex natura rei inter se distinctis, id quidem earum simplicitati repugnaret: at verò cum solum nostro intelligendi more constituantur ex illis eisdem prorsus inter se ex natura rei, solumque virtute inter se distinctis, id nihil omnino earum simplicitati derogat, vt in præcedentibus sæpe est explicatum.

Petit Gregorius loco citato, siue proprietates Patris aliquid præter essentiam, vel non: Cui interrogationi respondendum est, si dictio præter, denotet quid ex natura rei distinctum ab essentia, proprietatem non dicere aliquid præter essentiam: si verò denotet quid virtute solum distinctum, dicere aliquid præter essentiam, nempe rationem formalem relationis, eandem re & ratione formali cū essentia, sed ab ea virtute distinctam. Nota, hanc propositionem, proprietates personalis est aliquid præter essentiam, numquam esse absolutè concedendam: sed vel simpliciter & absolutè negandam, vel distinguendam esse, sicut eam distinximus.

Ad id, quod Gregorius respondere conatur, vt rationem D. Thomæ eneruet, dicendum est. Siue D. Hieronymus, siue quilibet alius autor eius operis extiterit, Patres illos, dum dicunt, sanctissimam Tri-

Molina in D. Thom.

nitatem essentia esse vnã, & personis distinctam, intelligere, tamquam iis, quæ in ea distinguuntur, seu inter quæ cernitur distinctio. Cum verò conueniant in essentia, quam singulæ includunt, adhuc quatenus restat quo, ab essentia aliquo modo distincto, tamquam forma, aut quasi forma, nostro intelligendi more ab inuicem distinguuntur: id quod non est aliud, quam notio, proprietatisque personalis.

Ad argumentum verò Aureoli, dicendum est, vt paternitas, præcisè quæ relatio est, se tota distinguatur à filiatione: Pater verò in eo sensu improprie dicatur non se toto distingui à Filio, quòd detur in eo aliquid, nempe essentia, quod non distinguitur à Filio, satis esse virtualem distinctionem inter paternitatem & essentiam, & inter paternitatem & Patrem, neque necessariam esse distinctionem ex natura rei.

Argumentū Aureoli dissoluitur.

DISPVATIO III.

Vtrum paternitas, & spiratio actiua re distinguantur ab inuicem.

Quibum est hoc loco, quanta sit distinctio inter duas illas relationes, quas D. Thomas ostendit esse in Patre, inter Paternitatem nimirum, & spirationem actiuam. Durandus in 1. d. 13. q. 2. præmittens, eandem esse questionem de generare & spirare, eò quòd non aliud sint, quam paternitas & spiratio actiua, vt per modum actionis significatur, affirmat inter paternitatem & spirationem actiuam, inter generare & spirare esse distinctionem realem. Idem dicit de filiatione & spiratione actiua, quæ sunt in Filio, & de generari ac spirare.

Dur. opin.

Probat autem hanc suam sententiam primò, quoniam ea, quæ nequeunt conuenire nisi comparatione diuersorum, non sunt idem ex natura rei: sed paternitas conuenit Patri comparatione Filij, non verò comparatione Spiritus sancti, è contrario autem, spiratio actiua conuenit Patri comparatione Spiritus sancti, non verò comparatione Filij: ergo paternitas & spiratio actiua non sunt idem re.

Probatur Primò.

Secundò sicut se habet paternitas ad filiationem, ita se habet spiratio actiua ad spirationem passiuam: vtrouique namque est distinctio realis, atque oppositio relatiua: ergo à commutata proportionem sicut se habet filiatio ad spirationem passiuam, ita se habet paternitas ad spirationem actiuam: sed filiatio, & spiratio passiuam distinguuntur re inter se, quòd vna sit in Filio, & alia in Spiritu sancto: ergo paternitas etiam & spiratio actiua reali distant discrimine.

Secundò.

Tertiò, paternitas & spiratio actiua sunt relationes reales distinctæ inter se specie, aut quasi specie, vt hoc loco docuit D. Thomas: ergo distinguuntur realiter. Patet consequentia, quoniam, quæ differunt specie, differunt numero: quæ autem differunt numero, distinguuntur inter se realiter.

Tertiò.

Quartò, si paternitas & filiatio essent idem secundum rem cum spiratione actiua, paternitas & filiatio essent idem realiter inter se, quòd tamen est hæreticum. Consecutio probatur, quoniam quemadmodum in absolutis, quæ sunt eadem vni tertio singulari absolutum, sunt eadem inter se: ita quoque in relatiuis quæ relata sunt eadem vni tertio singulari relato, inter se videbuntur eadem.

Quartò.

Quintò, ab vna productione actiua non sunt duæ emanationes passiuæ: sed generari & spirari sunt duæ emanationes passiuæ re inter se distinctæ, & à generare proficiscitur generari, ab spirare verò est spirari: ergo generare & spirare non sunt vna & eadem

Quintò.

Proprietates personalis non supponit pro supposito.

Obiicitur.

Dicitur.

Maior est distinctio inter patrem & paternitatem, quam inter Deum & Deitatem.

Soluitur Greg. arg.

Eiusdem interrogationi satisfi.

Alia ratio ad id, quod Gregorius respondere conatur, vt rationem D. Thomæ eneruet, dicendum est.

Sexto.

*Spiratio à paternitate & filiatione ex natura rei non nisi virtute distinguitur.
Dur. opinio- nem esse pa- rum tutam.*

eadem productio, sed duæ re ipsa inter se distinctæ. A
Sexto, licet eadem res possit esse producens & producta comparatione diuersorum, fieri tamen nequit, vt per eandem relationem ei conueniat, vt simul producat: sed Filius per generari est quid productum, per spirare verò est producens, ergo generari, & spirare non sunt idem re in Filio.

Contraria sententia, nempe spirationem actiuam non distingui ex natura rei à paternitate & filiatione, sed esse ex natura rei idem prorsus cum illis eo modo, quo relationes & essentia sunt idè inter se, est D. Thomæ art. sequenti ad tertium, q. 30. articulo 2. ad primum & cõmunis Doctorum, opinio- que Durandi est parum tuta in fide, imò meo iudicio erronea posset appellari. Probatu primò, quoniam si spiratio actiua re distingueretur à paternitate & filiatione, in Deo essent quatuor relationes distinctæ realiter inter se, vt concedit Durandus, ac pròinde in Deo esset quaternitas rerum: contrarium autem definitur in Concilio Lateranensi cap. *Damnatus*, de summ. Trinit. & fide Catholica.

Ad hoc respondent Durandus, in eo cap. solùm damnari quaternitatem personarum, aut quaternitatem rerum, quæ sit trium personarum, & quarta essentia, non verò quaternitatem rerum, quæ sunt relationes reales re inter se distinctæ. Expndamus tamen definitionem Concilij in eo cap. Cùm Abbas Ioachim reprehenderet Petrum Lombardum, sententiarum magistrum, quasi asseruerit, in Deo esse unam summam rem, essentiam videlicet diuinam, quæ simul est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, argueretque eum, quasi ea ratione, non tam constitueret in Deo Trinitatem, quam quaternitatem, videlicet tres personas, & illam essentiam communem quasi quartam rem, subiungit Concilium, aut potius Innocentius 3. tamquam Concilij caput.

Nos autem, sacro approbante Concilio, credimus & confitemur cum Petro, quòd una quedam summa res est, incomprehensibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul persona ac sigillatim qualibet earumdem, & idè in Deo solùmmodo Trinitas est, non quaternitas, quia qualibet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, seu natura diuina. Hactenus Concilium. Ex quibus facile patet, nullam esse responsionem Durandi: cùm enim sententiarum Magister constitueret essentiam communem personis, manifestum erat Magistrum non eam constituisse tamquam personam (persona namque ex magistri definitione est quid communicabile) neque id illi obieciebat Abbas Ioachimus, sed quasi eam constituisset tamquam rem quamdam communem, vt ipsemet Abbas refert: ei verò obieciebat, quaternitatem rerum ab eo iuxta illum modum constitui, nempe trium personarum & quartam essentiam communem. Ad obiectionem responderet Concilium, id minimè sequi, eò quòd essentia communis sit singulis personis & omnibus simul sumptis, eaque de causa non ponatur in numero rerum cum personis. Non est ergo in eo cap. sermo de quaternitate personarum, sed rerum. Cùm ergo absolutè definiat Concilium, solummodò esse sanctissimam Trinitatem, & non quaternitatem rerum in Deo, sanè aut error est in fide, aut quid errori proximum, ea opinio, quæ vult esse in Deo quaternitatem rerum realium inter se re distinctarum, vt Durandus asserit. Etenim si Patres illius Concilij suspicari fuissent aliqua ratione in Deo esse quaternitatem rerum, numquam absolutè definiuissent, solummodò esse in Deo gloriosissimam Trinitatem, & non quaternitatem.

Secundò argumentor in hunc modum. In Patre, iuxta sententiã Durandi, sunt duæ relationes distinctæ re inter se, nempe paternitas & spiratio actiua: ergo suppositu Patris nõ est simplex omnino: quippe cùm constet rebus distinctis re inter se, quòd cù pugnet cum Catholica fide, profectò plusquam periculosa, erroneaue, dici debet opinio Durandi.

Tertiò, propterea Pater & Filius sunt duo supposita in diuinis, quia suis relationibus re ab inuicem distinguuntur: si ergo spirator, quem de fide constat esse vnum numero principium, vni quæque spiratione actiua producere Spiritum sanctum (vt in Concilio Lugdunensi, cap. *fideli*, de summa Trinitate, & fide Catholica lib. 6. est definitum) in esse spiratoris sua relatione distinguitur re à Patre, & Filio, & Spiritu sancto, sit, vt sit quartum suppositu, & quarta persona in diuinis, contra diuina Patri, Filio, & Spiritu sancto, quod est hæreticum.

Quartò, Ratio spiratoris, vel est communis Patri & Filio, vel non. Si des hoc secundum, spirator erit quippiam incommunicabile, ac pròinde suppositum & persona, & cùm ex tua sententia distinguatur realiter à Patre & Filio, erit in diuinis quatuor personæ realiter distinctæ, quod est hæreticum. Si verò des primum, tunc vel ratio spiratoris est communis Patri & Filio per identitatem cum vnoquoque eorum, vel non. Si des primum, habemus institutum, rationem videlicet spiratoris non distingui realiter à Patre & Filio, sed esse idem cum illis. Secundum verò dici non potest, quia si ratio spiratoris esset communis Patri & Filio tamquam res ab vnoquoque eorum realiter distincta, id esse non posset sine compositione reali, & nisi ratio vna compararetur ad aliam tamquã actus cum potètia, vt fiet ex illis vnũ per se, quæ duo cum diuina simplicitate & actualitate pugnant, apertèque essent errores in fide: sit ergo, vt spiratio actiua à paternitate & filiatione realiter non distinguatur.

Quintò, in diuinis, iuxta axioma Theologorum, solùm inter ea est distinctio, ex natura rei, inter quæ cernitur relatiua oppositio: sed spiratio actiua, nec paternitati, nec filiationi opponitur relatiuè: ergo nec re, nec ratione formali ex natura rei ab eis distinguitur.

Dicendum itaque est, spirationem actiuam esse idem secundum rem & rationem formalem cum paternitate & filiatione, ab eis tamen distingui virtute ex natura rei. Primum pater ex dictis. Secundum verò affirmat Caietanus hoc loco. Atque id est, quod probant rationes Durandi. Potestque confirmari, tum quia communicabile & incommunicabile cùm minimùm distinguuntur virtute ex natura rei, spiratio autè actiua est quid commune Patri, & Filio, paternitas verò & filiatio minimè. Addi possent alia rationes, quibus q. 28. art. 2. probauimus distinctionem virtuales inter attributa inter se & inter personas & attributa.

Ad primum igitur argumentum Durandi neganda est maior. Ad id enim satis est distinctio ex natura rei virtute, qualis cernitur inter paternitatem & spirationem actiuam.

Ad secundum concessio antecedente, neganda est prima consequentia: nam argumentum à commutata proportione vim non habet vniuersim, nisi in solis quantitibus. Profectò si ratio illa argumentandi aliquid valeret, probari posset spiratorem actiuè esse suppositum in diuinis, arguendo in hunc modum. Sicut se habet Pater ad Filium, ita spirator actiuè ad Spiritum sanctum: ergo sicut se habent Filius & Spiritus sanctus, ita se

se habent Pater & Spirator actiue: sed Filius & Spiritus sanctus sunt duo supposita: ergo Pater & Spirator actiue sunt alia duo.

Ad 3. Ad tertium neganda est consequentia: ad id enim satis est distinctio virtualis. Ad probationem verò consequentia dicendum est, ad distinctionem numeralem, eo modo sumptam, necessariam non esse distinctionem realem: candor namque & similitudo distinguuntur numero iuxta illum modum, eò quòd differunt specie & genere, & tamen non distinguuntur re inter se: sufficit ergo ad distinctionem illam numericam distinctio ex natura rei, aut formaliter, aut virtute, qualis inter paternitatem & spirationem actiuam cernitur.

Ad 4. Ad quartum neganda est consequentia: vt enim argumentum illud valeat, necesse est, vt sint eadem vni tertio incommutabili, qualis non est spiratio actiua. Vide quæ diximus, q. 28. art. 3. Ad probationem dices, peculiarem rationem esse in rebus quæ sunt eadem vni tertio singulari, cur possint non esse eadem inter se, quæ non cernitur in absolutis: eò quòd relata possunt distingui inter se propter oppositionem relationum, absoluta verò, quia non solent habere oppositionem, si sint eadem vni tertio singulari, non solent distingui.

Ad 5. Ad quintum neganda est maior, quando productio actiua vna secundum rem est plures virtute, vt in generare & spirare videre est.

Ad 6. Ad secundam partem maioris sexti argumenti dici debet, satis esse pluralitatem relationum, quæ solùm virtute distinguantur inter se, vt idem dicatur producus & productum comparatione diuerforum, quod cernitur in generari & spirare Filij.

DISPUTATIO IV.

Quenam predicata dicantur de notionibus, & ceteris abstractis quæ reperiuntur in Deo.

Propositiones in quibus actio aut productio in concreto tribuitur alicui subiecto in diuersis quomodo sunt vera.

Quæstio hæc excitatur circa responsum ad secundum D. Thomæ. Eam paucis dirimemus, si notauerimus, peculiare esse propositionibus, in quibus actio, aut emanatio in concreto tribuitur alicui subiecto, non facere sensum identicum, sed denotare prædicatum conuenire subiecto tamquam rationi, aut habenti rationem, seu principium, à quo emanat actio. Quare ad iudicandū, an huiusmodi propositiones veræ sint, an falsæ, attendendum est, an subiectū significet rationem ac principium, à quo procedat actio, vel certe supponat pro habente tale principium, an non. Et quidē si, vel significet principium, vel supponat pro habente proprium, propositio est vera, sin minus falsa. Verbi gratia hæc omnes propositiones sunt veræ, intellectus diuinus intelligit, voluntas vult, sapientia gubernat, essentia intelligit, vult, gubernat, & creat, iustitia diuina tribuit vicique suam, misericordia condonat, iustitia punit. Ratio est, quoniam subiectum earum significat principium & rationem, à qua emanat actio: essentia namque diuina est principium remotam illarum omnium actionum seu operationum: cetera verò sunt principia proxima. Similiter hæc etiam sunt veræ, Deus intelligit, vult, & omnia paulo ante dicta præstat, Pater creat, Deus generat, generis creat, genitus spirat, sapiens generat, &c. subiecta namque primæ & secundæ continent in se essentiam, quæ illa omnia præstat: subiectum verò tertie, nempe Deus, cum sit concretum supponit pro Patre, cui generate conuenit: subiectum quartæ supponit pro Patre, qui includit essentiam, ratione cuius habet,

Molina in D. Thom.

A vt creare possit, subiectum quinta supponit pro Filio, cui ratione spirationis actiue ac essentia conuenit spirare: subiectum verò sexta, cum sit concretum, supponit pro Patre, cuius proprium est generare. Hæc verò sunt falsæ, intellectus vult, voluntas intelligit, eternitas creat, essentia generat, paternitas generat, filio creat, spiratio intelligit, &c. quoniam subiecta, neque significant id, ratione cuius conuenit & emanat actio, neque supponunt pro habente tale principium, eò quòd sint abstracta.

B Vbi notanter diximus in principio, peculiare esse propositionibus, in quibus actio in concreto tribuitur alicui, non facere sensum identicum: quia quando actio in abstracto alicui rei diuinae tribuitur, propositio sensum facit identicum, hoc est, vt propositio sit vera, satis est, si prædicatum sit idem identitate formali cum subiecto. Vnde hæc propositiones sunt veræ, intellectus est volitio, voluntas est intellectio, paternitas est sapientia, &c. Imò si actiones in concreto significantur substantiue, & (vt vocant) in actu signato, & non in actu exercito, quasi emanare denotetur ab iis, quibus tribuuntur, propositiones efficiunt sensum identicum. Vnde hæc sunt veræ, voluntas diuina est intelligere diuinum, intellectus diuinus est velle diuinum, velle diuinum est intelligere diuinum. Hæc tamen non sunt veræ: Deum intelligere peccatum, est velle peccatum, aut Deum intelligere hanc rem est velle illam: quoniam intelligere aut velle hanc vel illam rem creatam, addit respectum rationis supra velle diuinum aut intelligere diuinum comparatione talis obiecti, atque ratione horum respectuum propositiones illæ sunt falsæ.

Cur hæc sit vera, intelligere diuinum est velle diuinum: non tamen hæc intelligere peccatum est velle peccatum.

C Quando actio à parte prædicati sumitur in concreto, & significatur in actu exercito, substantiue tamen, propositio sæpe est vera ratione eius, pro quo prædicatum substantiue sumptum supponit: cum tamen, si prædicatum sumeretur adiectiue, propositio esset falsa. Verbi gratia hæc est vera, paternitas est generans, si prædicatum sumatur substantiue: quoniam non denotat actum generandi conuenire paternitati, quemadmodum denotat, quando prædicatum sumitur adiectiue, sed efficit hunc sensum, paternitas est id, aut est illa res, cui conuenit generare: hoc autem est verum, quia paternitas est Pater, cuius est proprium generare. Haud secus hæc propositio, paternitas est sapiens, si prædicatum sumatur substantiue, est vera: quia efficit hunc sensum, paternitas est id, nempe Pater, aut Deus, cui conuenit vt sit sapiens, quod etiam est verum. Si verò sumatur adiectiue est falsa, vt ex dictis est manifestum.

Substantiui, & adiectiui significantur actionem in concreto distictim.

E Illud tandem animaduerte, quando prædicatum concretum adiectiue sumptum significat veram productionem, vt propositio sit vera, non satis esse, si ei rei tribuatur, à qua est tamquam à principio quo, quando tale principium non est quid distinctum à re producta. Ratio est, quia inter producus & productum debet esse distinctio realis. Hac ratione, licet Pater intellectu tamquam principio proximo generet Filium, & essentia tamquam principio remoto, quia tamen nec intellectus, nec essentia distinguuntur à Filio per generationem productam, hæc sunt falsæ, essentia generat, intellectus generat: quia licet sint principia, quibus Pater generat, ipsa tamen non generant Filium cum quo sunt idem, sed Pater est, qui eum generat.

Productio vera, vt in concreto verè alicui tribuatur quid sit necesse.

ARTICVLVS III.

Virum sint quinque notiones.

DISPVATIO I.

*Conclusio
affirmans.*

ONCLUSIO est. Tantum sunt quinque notiones. Est communis. Probatur verò, quia notio est ratio cognoscendi vnam personam, vt ab alia, aut aliis distinctam: personae autem diuinae multiplicantur & distinguuntur per originem eius à quo alius, & qui ab alio: ergo innotescunt per modos originis eius, à quo alius, & qui ab alio. Pater autem innotescere non potest per hoc, quòd sit ab alio, sed per hoc quòd non sit ab alio, atque ad eòd ipsius notio est innascibilitas. Per hoc verò, quòd ab eo sit alius, innotescit dupliciter, comparatione quidem Filij, per paternitatem: comparatione verò Spiritus sancti, per spirationem actiuam. Atque ita in Patre sunt tres notiones, innascibilitas, paternitas, & spiratio actiua. Filij verò comparatione Patris innotescit per filiationem, secundum quam passiuè est ab illo: comparatione verò Spiritus sancti, per spirationem actiuam sibi cum Patre communem, secundum quam Spiritus sanctus etiam à Filio procedit. Vnde in Filio sunt duae notiones, filiatio scilicet, & spiratio actiua, quam habet cum Patre communem. Demum Spiritus sanctus non potest cognosci per hoc, quòd alius sit ab eo, sed per hoc, quòd ipse sit à Patre & Filio per processionem seu spirationem passiuam. Vnde in eo vnica tantum est notio. Fit ergo, vt in personis diuinis quinque tantum sint notiones, quibus cognoscuntur abinucem distingui, videlicet, innascibilitas, paternitas, communis spiratio, filiatio, & processio, seu spiratio passiuam.

*Notiones
personarum
diuinarum
quae.*

Ex his docet D. Thomas quatuor tantum esse relationes: eò quòd innascibilitas non sit relatio, sed negatio respectus eius, qui ab alio, quae reducit ad genus eius respectus, quem negat. Quatuor item tantum esse proprietates, quippe cum spiratio actiua non sit propria alicui personae, sed communis Patri & Filio. Item tres tantum esse notiones personales, aut proprietates personales, hoc est, constituentes personam in esse personae, reive incommunicabilis. Innascibilitas namque, cum sit negatio, non constituit: communis verò spiratio non reddit quippiam incommunicabile. Licet autem vna & eadem res (vt paternitas verbi gratia,) esse possit notio, relatio, proprietas, notio personalis, aut proprietates personales: dicitur tamen notio, quatenus est ratio cognoscendi personam, vt ab alia, aut ab aliis distinctam: relatio verò, quatenus est ratio referendi vnam personam ad aliam: proprietates, in quantum conuenit vni tantum personae: & notio personalis, aut proprietates personales, vt est notio, aut proprietates constituens personam in esse personae, reive incommunicabilis.

*Argumenta
aduersus po-
sitam con-
clusionem.
Primum.*

Aduersus ea quae dicta sunt, aliquis obiicit. Primum, quia quemadmodum in Patre, quatenus non est ab alio, est vna notio, quae dicitur innascibilitas: ita in Spiritu sancto, quatenus ab eo non est alius, erit alia notio: ergo notiones non sunt tantum quinque.

Secundum.

Secundò, sicut Patri conuenit innascibilitas: ita Patri & Filio conuenit inspirabilitas passiuam: ergo sicut innascibilitas conceditur notio Patris, sic etiam inspirabilitas constitui debet notio communis Patri & Filio.

A Tertiò, generatio actiua, & generatio passiuam, Terrium, itemque spiratio actiua, & spiratio passiuam (sumptae pro processionibus) sunt etiam notiones, eò quòd per eas etiam personae cognoscantur inter se distinguuntur: ergo plures sunt notiones, quam quinque.

B Scotus in 1. d. 28. q. 1. victus secundo argumento proposito fluctuat in concedenda sexta notione. Pro solutione tamen aduertam in primis, innascibilitatem, quae hoc loco notio & proprietates Patris constituitur, significare formaliter negationem, non quidem natiuitatis praesentiae ac proprie sumptae, qualis est qua Filius procedit à Patre: talis namque innascibilitas etiam Spiritui sancto conuenit: sed natiuitatis late pro quacumque processione, ita vt in re proposita innascibilitas idem sit, quòd non processio, & ingenitus idem, quòd non habens esse ab alio quocumque modo, id quòd soli Patri coepit.

C Aduertam secundo, negationes originum, eo ipso quòd negationes sunt, & quòd personis diuinis non sunt intrinsecae, de communi lege ad notiones diuinarum personarum, vt hoc loco bene notat Caietanus, minime pertinere. Quòd autem innascibilitas notio Patris à sanctis Patribus constituta sit, fuit praeter communem legem, propter rationes, quas hoc loco Caietanus reddit.

D Cum enim esse primum principium in benedictissima Trinitate ad maximam Patris auctoritatem spectet, propter quam ab Hilario 9. de Trinitate, & ab aliis Sanctis maior Filio dicitur, esse Filius, quatenus Deus, minor Patre non sit: & propter quam etiam Filius in Euangelio solius est omnia ad Patrem referre, quem imitata Ecclesia, omnes ferè orationes ad Patrem etiam dirigit, voluerunt sancti Patres tradere, non solum notiones principij, & eius qui à principio, quae sola iuxta legem communem dicenda erant notiones personarum diuinarum, sed etiam notionem principij, vt primum est, quae praeter communem legem in notionibus ab eis numeratur. Pater ergo, quatenus principium, innotescit per paternitatem comparatione Filij, & per spirationem actiuam comparatione Spiritus sancti: quatenus verò primum, id est, non de principio, per innascibilitatem cognoscitur. Rationes alias lege si placet, apud Caietanum.

E His ita constitutis, ad primum argumentum neganda est similitudo. Negatio namque de communi lege non est notio personae diuinae: innascibilitas verò peculiari ratione extra communem legem in notionibus est numerata, iuxta modum explicatum.

F Ad secundum dices inspirabilitatem esse etiam negationem: in ea verò desiderari peculiarem illam rationem, quare praeter communem legem constituatur notio, quae tamen est, quare innascibilitas constituatur.

Ad tertium dicendum est. Cum vnumquodque per ea, ex quibus constituitur, distinguatur: & quamuis processionibus & relationibus diuinis idem omnino sint in Deo, etiam virtute, solumque inter se ratione concipiente distinguantur, nihilominus accommodatis significantur nominibus abstractis relationum tamquam principia constituentia vnà cum essentia personarum, quam nominibus abstractis professionum: inde esse, quòd relationes potius, quam processionibus constituentur à sanctis Patribus notiones personarum. Vel certe dicendum est, tam processionibus, quam relationibus significatas in abstracto reputari à sanctis patribus pro eodem, vt constituentur notiones: sicque tantum esse quinque notiones virtute, rationeque ratiocinata inter se distinctas. Plures verò esse, si de distinctis ratione etiam ratiocinante sit sermo, processione liquet.

cessionis que tanquam distincta quædam à relationibus computantur. Ratio quam hoc loco reddit Torres quare non plures, quam quinque notiones constituantur, videlicet quia non sunt plura abstracta, quam illa quinque, nullius sanè est momenti. Ea namque omnia, quæ argumentis propositis notiones esse continentur. proculdubio abstracta sunt, quibus Patres sapè vtuntur.

DISPUTATIO II.

Num hæc enuntiatio vera sit. paternitas est spiratio.

Opinio D. Thomæ.

DI VVS Thomas hoc loco in responsione ad tertium negat eam esse veram. Has tamen concedit esse veras, paternitas est essentia, intellectus est voluntas, Cui placuerit, quæ Caietanus, Torres, & alij hoc loco docent, vt defendant priorem illam propositionem esse falsam, poterit eam sententiam complecti.

Spiratio vera in sensu formali affirmatur de paternitate, & spiratione.

Cæterùm cum ex Diui Thomæ sententia ac veritate, ipsa paternitas & spiratio actiua, nec re, nec ratione formali distinguantur inter se (etiam secundum esse rationis formalis relationis realis) sed tantum virtute, non video quare hæc in sensu formali non sit concedenda, paternitas est spiratio actiua: sicut hæc duæ in eodem sensu conceduntur, paternitas est essentia, intellectus est voluntas. Neque satisfacit ratio, quam hoc loco reddit Caietanus, videlicet quia paternitas & spiratio actiua differunt differentis relationis, cum vna sit ad Filium, & alia ad Spiritum sanctum, & multiplicantur secundum esse relationis (sunt namque duæ relationes) idèd hæc esse falsam, paternitas est spiratio: cum tamen illa duæ alia propositiones sint veræ. Hæc, inquam, ratio non satisfacit: neque enim paternitas & spiratio simpliciter differunt formaliter differentis relationis, sed virtute dumtaxat: neque sunt duæ relationes formaliter inter se distinctæ secundum esse relationis realis, sed virtute dumtaxat, vt articulo præcedente ostendimus, alioquin in Patre esset distinctio ex natura rei inter ea, quæ in eo sunt formaliter, quod nulla ratione est concedendum: cum ergo intellectus & voluntas sint etiam duæ rationes formales reales entis absoluti virtute inter se distinctæ, sic planè, vt non sit maior ratio, quare hæc sit falsa, paternitas est spiratio, quam hæc, intellectus est voluntas.

Quòd si in hunc modum argumenteris. Paternitas est respectus ad Filium, & non ad Spiritum sanctum: spiratio verò est respectus ad Spiritum sanctum, & non ad Filium: ergo paternitas non est spiratio: neganda est consequentia: non secus atque hæc alia negatur, intellectus est id, quo Deus intelligit, & non quo vult: voluntas verò est id quo vult, & non quo intelligit: ergo intellectus non est voluntas in Deo. Sic enim in hac secunda consequentia, quia intellectui conuenit esse principium intelligendi, vt ratione ac virtute distinguitur à voluntate, & voluntati conuenit esse principium volendi, vt similiter distinguitur ab intellectu, conceditur antecedens, & negatur consequentia, quia inferitur absolute non identitas intellectus & voluntas inter se, propterea quòd in ea committatur fallacia accidentis: sic quoque cum paternitati conueniat, vt sit respectus ad Filium, vt virtute distinguitur ab spiratione actiua, & spirationi actiua conueniat, vt sit respectus ad Spiritum sanctum, vt virtute distinguitur

A à paternitate, neganda est illa prior consequentia, in qua pari ratione, committitur fallacia accidentis.

Illud tamen hoc loco est animaduertendum, sicut hæc conceditur, intellectus est voluntas, & tamen hæc negatur: attributum intellectus est attributum voluntatis, quia attributum de formali significat ens rationis, quod est aliud in intellectu, & aliud in voluntate: ita hæc esse concedendam, paternitas est spiratio, & hæc esse negandam, notio paternitatis est notio spirationis: quia simili modo vocabulum, notio, de formali significat ens rationis, quod est distinctum in paternitate ab eo, quod fundatur in spiratione actiua, estque in significatis materialibus sufficiens distinctio pro ratione significatorum formalium, vt nomè notio, dicatur pluraliter de paternitate & spiratione actiua, vt etiam de attributis diuinis quæst. 28. art. 2. disputatione 3. dictum est. Atque hoc est, quod probat exemplum Diui Thomæ, hoc loco in responsione ad tertium, vt Scotus quodlib. 5. artic. 2. egregiè notauit, & hac in re nobiscum consentit, tametsi dissentiat, quatenus credit, inter paternitatem & spirationem actiuam esse distinctionem formalem, & ob id censet hæc, paternitas est spiratio, in sensu formali esse negandam. Quòd si Diuus Thomas hoc loco solum intendit hæc esse falsam, notio paternitatis est notio spirationis actiua, hæc verò esse veram, paternitas est spiratio actiua, ab ea, quam sequimur, sententia non discrepat.

Obiectio. Solutio. Notio paternitatis nò est notio spirationis actiua, licet paternitas sit spiratio.

ARTICVLVS IV.

Vtrum liceat contrariè opinari de notionibus.

NOTANDVM est, sine periculo hæresis asseuerari posse, quatuor tantum esse notiones, aut esse sex, vel plures. Neque propter eam, qui id asseueraret, excitat Diuus Thomas hæc questionem, sed propter sententiam Præpositiui, possetque eam etiam excitare propter sententiam Durandi, & alias similes. Responderetque, cum notiones non sint de numero eorum, quæ principaliter credenda proponuntur, circa quæ non solet esse ignorantia probabilis, soletque in assertionem contrarij præsumi pertinacia, ad rationem hæresis necessaria, circa notiones esse posse opiniones falsas absque periculo hæresis, dum scilicet aliqui eis opinionibus adherent, non attendentes ex eis aliquid sequi fidei contrarium. Vnde, ait, non esse eos censendos hæreticos, qui circa notiones contrarij aliquid opinati sunt, esto ex opinione alicuius eorum colligeretur aliquid fidei contrarium. Reliqua, quæ hoc loco dici poterant, commodius disputabuntur 2. 2. q. 1. dum de hæresi erit sermo.

QVÆSTIO XXXIII.

De persona patris.

ARTICVLVS I.

Vtrum patri competat esse principium.

DISPUTATIO I.

Differit D. Thomas deinceps de personis in particulari, ac primò de persona Patris.

I res diuinas personas, quatenus Deus sunt, vnicum esse principium rerum creaturarum, est manifestum, docetque Augustinus 5. de Trinitate c. 13. &